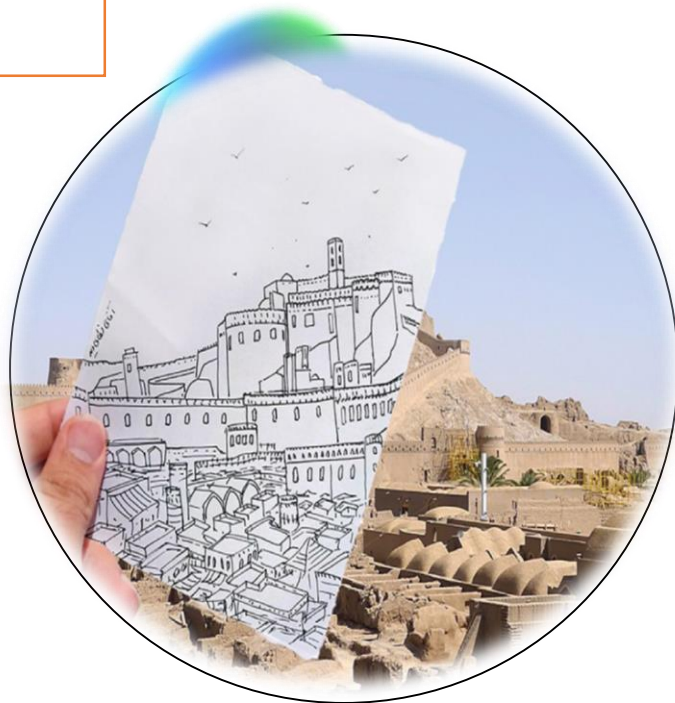


شاخص های آسیب پذیری اجتماعی مخاطرات طبیعی
با نگاهی به آسیب پذیری اجتماعی بم



دکتر معصومه کمال الدینی جامعه شناس
مدرس دانشگاه و پژوهشگر اجتماعی مخاطرات طبیعی

01

Hazart event

رویداد

02

Exposure

در معرض

03

Sensitivity

حساسیت

04

Empacts

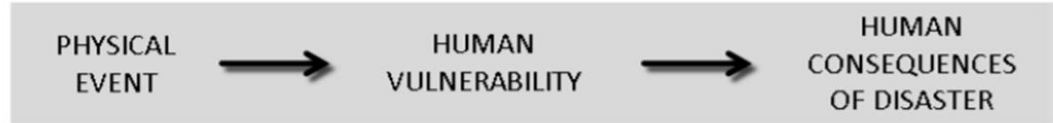
پیامدها

VULNERABILITY



Model of social vulnerability to disasters

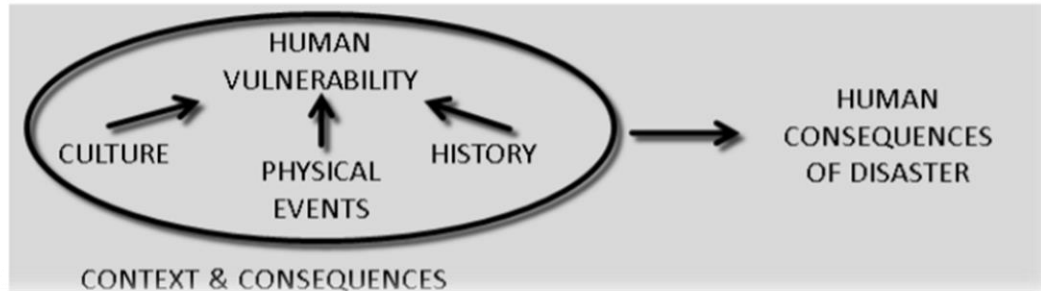
“LINEAR” MODEL:



“RADICAL CRITIQUE”



A NEW MODEL



در شاخص های آسیب پذیری مخاطرات
نمی توانیم **قانون مطلق** بگذاریم بستگی دارد به
فرهنگ ، تاریخچه ، زمینه اقتصادی ، اجتماعی و

ارزیابی آسیب پذیری مخاطرات
قبل از وقوع مخاطره است یعنی شناسایی عوامل
ریسک نه تمرکز بر آسیب های اجتماعی بعد از فاجعه

ارزیابی آسیب پذیری اجتماعی گروه های انسانی

Sensitivity

حساسیت



Resistance

سطح مقاومت



Resilience

تاب آوری



SES

جایگاه اجتماعی ، اقتصادی



Sensitivity



ویرگیهای فرد یا گروه (قبل از وقوع
مخاطره) که بر ظرفیت آنها در آمادگی ،
مقابله ،استقامت و بهبود بعد از مخاطره
طبیعی تأثیر می گذارد.

چه ویژگی‌هایی؟

عوامل اجتماعی و جمعیت شناختی

اقتصادی

سن ، جنسیت ، تحصیلات ،
جایگاه، آسیب های اجتماعی ،
تبعیض و فقر و درآمد طبقه
اقتصادی

عوامل سازمانی

تقسیم کار
تخصصی و ...

عوامل فرهنگی

ارزشها ، افکار ،
تقدیرگرایی، ...

عوامل سیاسی

سیاست گذاری ها ،
پروتکل ها و قوانین و
...

عوامل فیزیکی

ساختمان سازی
، کاربری اراضی و ...

عوامل جسمانی

معلولیت ، بیماری
، نژاد و

عوامل روانی

تاب آوری روانی ،
اختلالات زمینه ای و....

گروه های سنی کودکان و سالمندان



سالمندان تنها: چند نفر؟

سالمندان معلول: چه اقداماتی کردید؟

سالمندان مستمری بگیر: چه مشکلاتی؟

سالمندان خانه سالمندان؟؟؟



جمعیت و خانوار شهرهای کشور به تفکیک جنس براساس سرشماری عمومی نفوس و مسکن ۱۳۹۵

استان	شهرستان	بخش	کد شهر	نام	تعداد خانم	جمعیت	مرد	زن
۰۸	۰۲	۰۳	۱۳۳۰	بیم	۳۹,۰۴۳	۱۲۷,۳۹۶	۶۵,۱۲۸	۶۲,۲۶۸

بستگی دارد



- سن : زنان سالمند ، دختر بچه ها
- زنان شهری یا زنان روستایی
- نوع مذهب
- نوع معیشت
- نوع شغل
- وضعیت اقتصادی خود ، همسر و یا پدر
- منطقه مسکونی
- تاب آوری فردی
- تحصیلات **چند زن یا مرد بی سواد دارید ؟**
- آموزشهای قبلی آمادگی در برابر مخاطرات



گروه های غیربومی

چند خانوار مهاجر دارید در بم ؟ چه کاری انجام می دهند ؟ چه مشکلاتی دارند ؟



گروه های حاشیه نشین



ISNA

PHOTO: RAHIM BANIASAD AZAD



ISNA

PHOTO: RAHIM BANIASAD AZAD

پیامدهای اجتماعی

Social



- زندگی اردوگاهی و آسیب پذیری
- اختلال در عملکرد شبکه های مردمی
- دگردیسی خانواده و آسیب پذیری
- تغییر الگوی ازدواج و آسیب پذیری
- مشکلات آموزش و تحصیلی و آسیب پذیری
- زمینه مصرف مواد مخدر و آسیب پذیری
- زمینه خشونت اجتماعی و خشونت خانگی

زندگی اردوگاهی

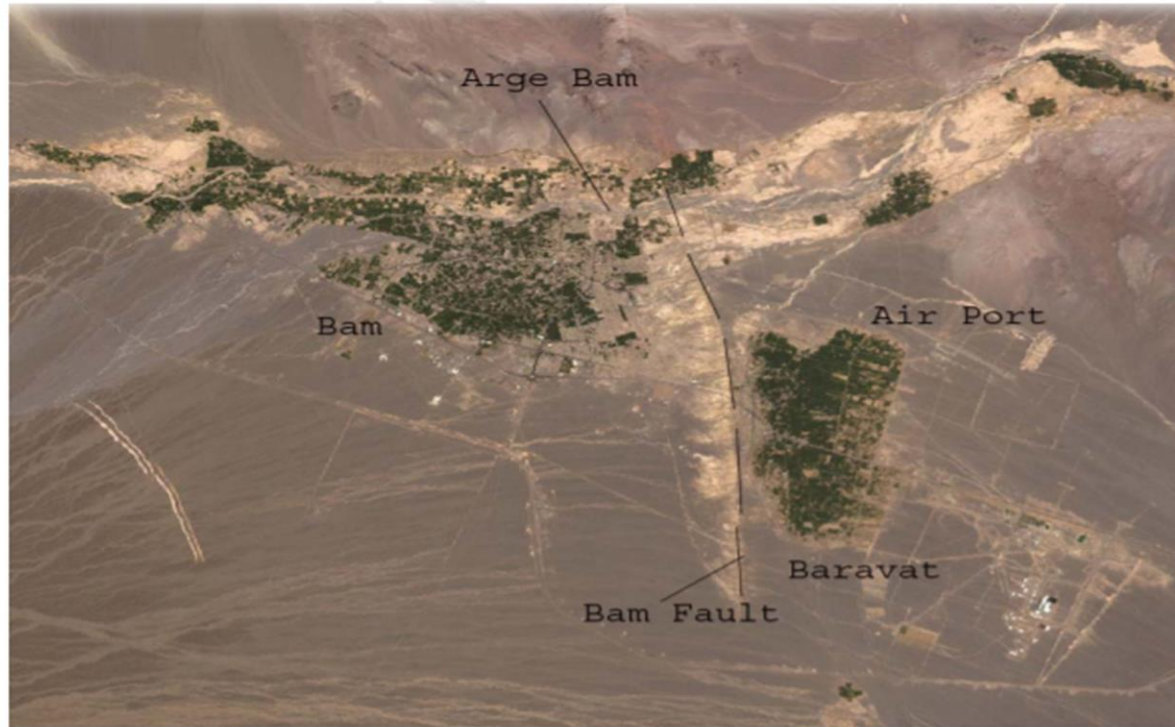
- اقلیم باغستان و خانه باغ شهر و تفاوت زمین های اردوگاهی
- باغستان منشا معیشت و حیات ساکنین بم
- بالابودن ضریب مالکیت زمین و خانه در شهر
- وابستگی مردم به اموال و خانه تخریب نشده
- حضور افراد غیربومی و ناشناخته در اردوگاهها
- آسیب های اجتماعی نوظهور در اردوگاهها
- آسیب حریم های شخصی و فردی در اردوگاه



شاخص های آسیب پذیری اجتماعی بم جدید



Exposure



شکل (۱): شهر بم و گسیختگی های آن بر روی عکس هوایی

Sensitivity





- مهاجرت مردم از روستا و شهرهای کوچک اطراف به شهر
- افزایش تراکم جمعیت در بم و تراکم ساختمان ها ایجاد دگرگونی در سیمای فیزیکی
- تخریب باغ های نخل بم و رواج شهرک سازی ها



رواج زندگی چندطبقه نشینی (آپارتمان نشینی) و ساخت و سازهای غیراستاندارد بدون توجه به وضعیت فرهنگی و اقلیمی ساکنین منطقه



- تغییر در نمای ساختمان های بم بدون در نظر گرفتن سیستم باغ شهر بم و فضای فرهنگ کویر

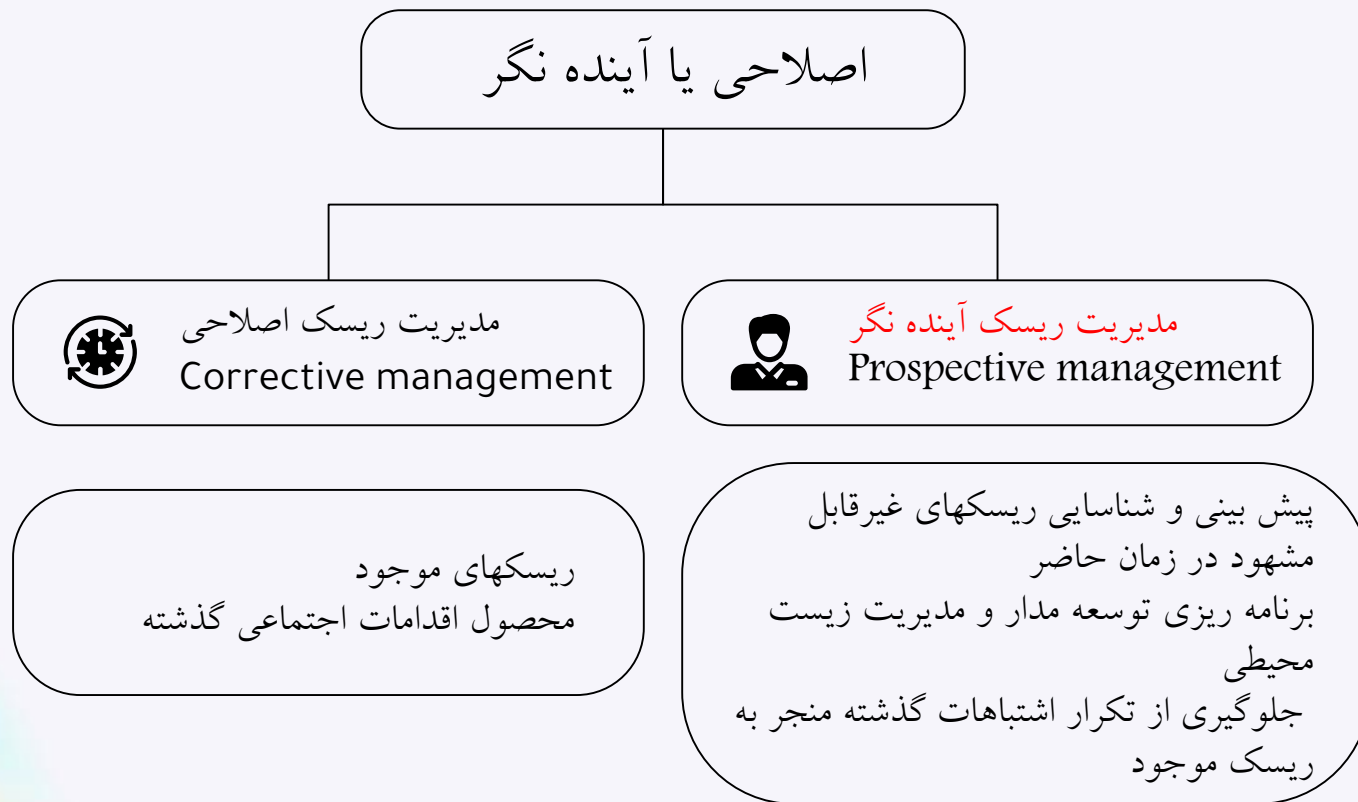


What is to be done

چه باید کرد

ساختار شهری نقش مهمی در میزان آسیب پذیری شهر در برابر مخاطرات دارد

مدیریت ریسک



کاهش عوامل زمینه ای ریسک در مدیریت شهرهای در معرض خطر

- در نظر گرفتن کاهش خطر مخاطرات بعنوان هدف جدایی ناپذیر از سیاست ها و برنامه های مرتبط با محیط زیست (مدیریت منابع طبیعی، نظارت و مدیریت کاربری زمین و نظارت بر تصمیم های سازگار با تغییرات اقلیمی)
- طراحی سیاست ها و برنامه های توسعه اجتماعی برای کاهش آسیب پذیری جمعیت هایی که بیشتر در معرض خطر هستند (امنیت غذایی، سلامت عمومی، حفاظت از زیرساخت های عمومی حیاتی و غیره)
- اجرای سیاست ها و طرح های بخشی اقتصادی و تولیدی برای کاهش آسیب پذیری فعالیت های اقتصادی و توسعه پایدار
- اجرا و نظارت بدون روابط غیررسمی بر برنامه ریزی و مدیریت سکونتگاه های انسانی از جمله اجرای قوانین ساخت و ساز ساختمان سازی و انطباق با وضعیت ریسک پذیری منطقه
- طراحی و اجرای یکپارچه اقدامات کاهش خطر مخاطرات در فرآیندهای بازسازی و توانبخشی پس از فجایع
- ایجاد رویه هایی برای ارزیابی اثرات خطر فجایع در پروژه های توسعه ای و اقتصادی

- شناخت و تقسیمات کالبدی شهری ، تقسیمات کالبدی شهر مانند محله ، ناحیه ، منطقه و ...هرکدام به لحاظ مقابله در برابر حوادث دارای آسیب پذیری خاص خود است

-تهیه نقشه های آسیب پذیری فیزیکی با هدف آموزش و ایجاد آمادگی و پیشگیری و پاسخ مقابله ای نسل جدید و قدیم
نهادهای امدادی و افزایش سرعت رسیدن به سطح بهبودی کمک رسان باشد؛

شناسایی نیازهای گروههای در معرض آسیب بیشتر مناطق فقیرتر و حاشیه نشین
و ارایه راه حل‌های کاربردی مانند تاسیس کارگاههای صنایع دستی یا نساجی و ...
برای زنان و مردان بیکار مستعد آسیب اقدامات راهبردی و اجتماع محور



توجه کافی و لازم به آموزش و
افزایش آگاهی عمومی و تخصصی
در زمینه سوانح طبیعی

توجه به دانش بومی و تجارب محلی یکی از راهکارهای کاهش
آسیب پذیری در سوانح طبیعی است



تجربیات محلی + تغییرات اجتماعی و فناوری + شرایط زیست محیطی

باد و خاطره در گذشتگان زلزله پنج دی گرامی باد

